

Společenská situace (rok 1848)

- násilné potlačování národních svobod
- velká cenzura tvorby; omezení vydávání knih
- germanizace
- po odvolání Bacha (1859) nastává relativní uvolnění
- v literatuře doznívá národní obrození, nastupují noví básníci (almanach Lada Viola)
- 1862 – otevření Prozatimního divadla
- rozvoj novin: Národní listy + další časopisy

Almanach Máj – 1858

- tvorba mladých básníků a spisovatelů; velký rozsah žánrů
- řídil Vítězslav Hálek; vliv Máchy a světových romantiků
- snažili se rozšířit světovou literaturu
- program:
 - odmítají staré vzory, nechtějí lidovou tvorbu
 - nepřilíhají nadšením z Rukopisů, odmítají Kolláru
 - není co by dělilo Čechy od světové literatury
 - žádali, aby se začalo psát o obyčejném a současném člověku
 - prostřednictvím literatury se ovlivnila i morálka => výchovná funkce
 - odmítání historismů
 - literatura musí sloužit společnosti
 - spisovatel se musí angažovat (pro noviny, nakladatelství...)
 - obohacuje literaturu o román ve verších; sociální; psychologický
- vytýkali jim nemravná témata a zvláštní způsob vyjadřování

Představitelé májovců

V Hálek, J. Neruda, K. Světlá, S. Podlipská, A. Heyduk

-- Žurnalistika za májovců, úkoly novináře --

Témata v literatuře

- současný život
- zachycení závažných problémů
- skutečné, nevymyšlené příběhy z různých vrstev
- folklor – byl pouze inspirací
- dělník /jako hlavní hrdina/
- náboženská tematika /útoky na církevní dogmata/

Ohlas a reakce na almanach Máj

- reakce starší kritiky byla odmítavá: byla jim vyčítána odnárodnělost, nemravnost a pohanská bezbožnost, nihilismus a absence ideálů

Úloha Josefa Baráka

- byl redaktorem almanachu; také v Národních listech působil jako redaktor

Vítězslav Hálek

- pocházel z chudých poměrů (časté stěhování, rodina měla dluhy)
- rodiče z něj chtěli kněze, on odmítl
- blízký vztah k divadlu a literatuře
- jeho láska: Dorota Horáčková (manželství 7 let)
- umřel na zápal plic
- působil jak redaktor v NL, kde psal i fejetony (nenechával prostor čtenáři, názor přednesl rovnou)
- básnictví: vyjadřoval své pocity a názory

*Básnické sbírky:***VEČERNÍ PÍSNĚ**

- lyrická; o lásce (milostné i vlastenecké); sentimentalita;
- vyznívá optimisticky /hlavně věnováno Dorotě/

V PŘÍRODĚ

- vrchol lyrické tvorby; námětem je Labe a labský kraj, místy i pražská zákoutí

POHÁDKY Z NAŠÍ VESNICE

- samé balady, zabývá se sociálními problémy obyčejných lidí (chudoba...)
- rezignace chudých, tím ukazuje, že by to tak nemělo být, i v otázce lásky to končí tragicky
- dále psal básnické povídky: 1858 – **ALFRÉD** – hlásí se tím k Máchovi a Byronovi (básník má milenkou, při cestě ke slávě mu překáží, ona mu sdělí, že má dítě, zabíjí je, je za to popravena)

BALADY A ROMANCE

- próza: 25 povídek – všechny vyšly buď v časopisech, nebo knižně

MUZIKANTSKÁ LIDUŠKA

Příběh Lidušky ze statku, byla bohatá. Zamilovala se to Toníka, který hrál po hospodách. Rodiče jí určili jiného ženicha a musela si vzít postaršího pana Krejzu. Toník se našel, že si jen tak vezme někoho jiného, ona ale při obřadu odmítá, ovšem Toník mezitím odchází pryč a už ho nenajde. Pomátne se z toho.

- musel napsat dva konce
- **VÝMINKÁŘI** – řešil, jak se staří odsunují. Problém neřešil, pouze popisoval
- **NA STATKU A V CHALOUPE** – vztah mladé a starší generace; co znamenalo být nevlastním

KRÁL VUKAŠIN

- divadelní hra, kterou byla zahájena činnost Prozatimního divadla; drama ze srbských dějin

znaky Hálkovy tvorby, Hálek a píseň, ohlasy na jeho tvorbu

(1824) Svatopluk Machar ho zavrhl jako autora sentimentálního až podbízivého.

V polovině 20. Století naopak našel zastání – Jan Mukařovský se svým strukturálním rozbořením jeho lyriky zasloužil o jeho rehabilitaci

Jan Neruda

- studoval na malostranském gymnáziu, na nátlak otce poté začal studovat práva, která ale nedokončil a zkusil filozofii
- bydlel v domě U Dvou Slunců
- zkoušel psát do NL, časopisů a s Hálkem vytvořili časopis Lumír

- z cestování po světě si psal zápisky
- jeho celoživotní láskou byla Anna Holinová – psal jí básně (odmítla ho)
- dále Karolína Světlá (považoval ji za ideální ženu); Terezie Macháčková (zemřela)
- měl poměrně záporný vztah k lidem

Sbírky:

(1858) HŘBITOVNÍ KVÍTÍ

- velmi pesimistické, po smrti svého kamaráda;
- vydáno současně s Hálkovými večerními básněmi
- touto sbírkou se nejvíce přiblížil k Máchovi;
- zde řeší jeho vztah k Anně Holinové
- kritiky na toto dílo byly zdrcující

(1868) KNIHY VERŠŮ

- tato sbírka už byla lépe přijata
- hodně subjektivní lyrika, objevují se zde i balady
- řeší zde otázky národa, Slovanů...
- píseň: **ČÍM JSEM BYL RÁD**

(1878) PÍSNĚ KOSMICKÉ

- daleko ostřeji kritizuje společnost a útočí na naše poměry
- v porovnání člověk ku světu a svět ku vesmíru
- básně bez názvů, pouze očíslované
- dobře přijato kritikou i lidmi, hodně čtená

(1883) BALADY A ROMANCE

- odkaz K.J.Erbena; sociální
- romance; balady k biblickým tématům

PROSTÉ MOTIVY – subjektivní, příroda

(1896) **ZPĚVY PÁTEČNÍ** – vydáno po jeho smrti Vrchlickým; smutné, pesimistické

Próza:

ARABESKY – obrazy ze života

RŮZNÍ LIDÉ – studoval lidi na cestách

OBRAZY Z CIZINY – na základě jeho poznámek z cestování

POVÍDKY MALOSTRANSKÉ – 13 povídek

Divadelní hry: (nebyly moc úspěšné)

ŽENICH Z HLADU, PRODANÁ LÁSKA

Žurnalistika:

- psal fejetony každý den po 30 let – 2260 fejetonů
- pro širší vrstvy; výchovná funkce
- z cest: **PAŘÍŽSKÉ OBRÁZKY, MENŠÍ CESTY, ŽERTY HRAVÉ A DRAVÉ**
- z počátku velmi útočné; postupem času ztrácely svou bojovnost
- nejslavnější fejeton: **KAM S NÍM**
- i fejetony divadelní / na pomezí kritiky/
- medailonky /kratší studie (o osobnostech)/

znaky Nerudovy tvorby

- reflexivní (z nitra básníka)
- úsporný jazyk a prosté vyjadřování
- hodně využívá personifikace
- prostá poezie -> blíží se lidem -> zlidověly

Karolína Světlá

- vlastní jméno: Johana Rottová – provdaná Mužáková. Podle jména manželova rodiště (Světlá pod Ještědům) si vzala pseudonym.
- otec byl ctitel umění a vlastenec; na své děti měl velký vliv, vzdělání jim dal německé
- její manžel byl profesorem a dostal ji do uměleckých kruhů vlastenců
- náměty sbírala v Podještědí
- dcera jí brzy zemřela a na radu přátel, aby se netrápila a začala něco dělat = psaní povídek.
- velkým přítelem se jí stává Neruda (platonická láska)
- od roku 1877 byla dost nemocná, a díla musela diktovat; připojila se do ženského hnutí
- publikovala v časopisech: Květy, Rodinná kronika
- oblíbení autoři: Heinrich Heine, George Sandová
- v almanachu Máj jí vyšla povídka **DVOJÍ PROBUZENÍ**

městské romány

ČERNÝ PETŘÍČEK – líčí zde staropražský život obchodníka na trhu

UPOMÍNKY – pojednává o svém životě a o životě typické pražské rodiny 30. a 40. let 19. století.

ZVONEČKOVÁ KRÁLOVNA – výrazně protikatolicky zaměřený román

PRVNÍ ČEŠKA – román o těžkém prosazování českého vlastenectví v pražské poněmčelé společnosti

z podještědí

VESNICKÝ ROMÁN – tragédie manželství bez lásky. Ukazuje tu příklad nerovného manželství.

Antoš Jirovec, který pracuje na statku, si po rychtářově smrti vezme rychtářku. Rychtářka se snaží Arnoštovi líbit, ale ten na ni kvůli práci na statku nemá čas. Rychtářka pojme podezření, že má jinou ženu. Najme si služku Sylvu, která se s Antošem velmi sblíží. Když rychtářka odejde ze statku, aby se od svých dětí nenakazila neštovicemi, Sylva se o ně i o Antoše stará. I když rychtářka umírá, Sylva si Antoše vzít nemůže, protože rychtářce před smrtí slíbila, že Antoš zůstane jejím.

KŘÍŽ U POTOKA – Hlavní hrdinka Eva bojuje za rovnoprávnost, končí tragicky. Obětuje svou lásku, aby zachránila manžela.

NEMODLENEC – proti katolickému náboženskému fanatismu, relativita hodnot (sama často hájila a oslavovala ve svých dílech příslušníky jednoty bratrské)

FRANTINA – Frantina byla zvolena rychtářkou, ve vůdci loupežníků pozná svého vyvoleného a zabije ho sama

KŘÍŽ U POTOKA – výchovný román

Sobecký muž Štěpán je záletník, chová se zle a časem na něj žena má takový vliv, že ho změní. Eva – model osvícené ženy.

Jakub Arbes

Romaneto: novela s napínavým dějem a fantaskními i detektivními prvky

- byl kritizován, že příliš odbíhá od běžných otázek -> podceňován
- studoval na technice, ale přešel na žurnalistiku
- odpovědný redaktor v NL (několikrát i ve vazbě)
- v roce 1877 propuštěn z NL a dále pracoval na volné noze
- pokoušel se o vlastní časopis Šotek (měl být odlehčený) – často byl zakazován

romaneta

SVATÝ XAVERIUS - Vyprávění spisovatelova přítele, který chtěl rozluštit tajemství Balkova obrazu, ve kterém má být zakreslena mapa k pokladu. Nechává se zavřít v kostele přes noc a pak jdou spolu vykopat poklad na Smíchov.

UKŘIŽOVANÁ

ĎÁBEL NA SKŘIPCI

NEWTONŮV MOZEK

SIVOOKÝ DÉMON

romány

KANDIDÁTI EXISTENCE

ŠTRAJCHPUDLÍCI - román z prostředí smíchovských tiskařských dělníků, líčí zde jejich existenční problémy.

Adolf Heyduk

- Napsal asi 60 básnických sbírek – většina z nich je málo známá. Pro jeho díla je typická písňová forma – mnoho jeho děl bylo zhudebněno, proto byl nazván Pootavským slavíkem. Častým tématem je mu jihočeská a slovenská příroda, láska k ženě a dětem.

-Do roku 1884 (úmrtí jeho druhé dcery) jsou jeho básně optimistické, po této tragédii jsou jeho díla pochopitelně pesimistická a smutná. Verše vydané po tomto roce jsou považovány za kvalitnější.

Sbírka **LESNÍ KVÍTÍ**

